

نقدی بر آیین‌نامه تسهیلات ویژه دانشجویان استعداد درخشان: توجه به دانشجویان مقطع دکتری

تخصصی (PhD) به عنوان یک ضرورت فراموش شده

سارا شهسواری، زهره بادیه پیمای جهرمی *

چکیده:

از عمده عوامل مهم رشد و توسعه هر کشوری نیروی انسانی نخبه است و برنامه‌ریزی برای شناسایی و رشد استعدادهای درخشان جزء برنامه آموزشی هر کشوری است. این افراد نیاز به برنامه‌های آموزشی و خدمات متمایز دارند تا بتوانند برای خود و جامعه کارآمد باشند (۱). همچنین با توجه به این که دوران آموزش عالی مرحله مهمی از شکوفایی استعدادهای درخشان در جامعه و در عین حال دوره‌ی خطیری برای جذب استعدادهای خارج از کشور است، لازم است که دانشگاه‌ها برای انجام اقدامات زیربنایی در جهت جلب استعدادهای برنامه‌ریزی کنند (۲). در کشور ایران در سال‌های اخیر فعالیت‌هایی در این زمینه آغاز گردیده است و دانشگاه‌ها با معرفی دانشجویان دارای رتبه‌های بالا به عنوان استعداد درخشان درصدد تشویق و جلب و نگهداری این افراد به شکل پویا و فعال هستند (۳).

نویسندگان در خصوص آیین‌نامه دانشجویان استعداد درخشان دو مورد را که به نظر می‌رسد نیاز به توجه و بازنگری دارد اعلام می‌دارند:

الف- طبق آیین‌نامه استعدادهای درخشان مصوب ۱۳۹۳/۴/۱۷ در بند ۱-۲ شاخص‌های "ط" و "ی" به ترتیب اشاره گردیده است که ۱٪ دانشجویان برتر هر رشته با ورودی مشترک در هر دانشگاه در پایان هر سال تحصیلی به شرط کسب معدل کل حداقل ۱۷ در آن سال تحصیلی و ۱۰٪ برتر دانش‌آموختگان هر رشته با ورودی مشترک در مقاطع کارشناسی و بالاتر در هر دانشگاه با کسب معدل کل حداقل ۱۷۷ به عنوان دانشجوی استعداد درخشان محسوب می‌گردند و در ادامه بدین ترتیب توضیحات آورده شده است که بدیهی است واجدین شرایط بند "ط" (۱۰٪ برتر دانش‌آموختگان) می‌توانند فقط از تسهیلات آموزشی پایان دوره (استفاده از سهمیه با شرکت در آزمون ورودی مقاطع بالاتر آیین‌نامه تسهیل ادامه تحصیل دانشجویان و دانش‌آموختگان ممتاز و استعداد درخشان به مقاطع بالاتر و تسهیلات مربوط به گذراندن طرح مطابق بند ۵ ماده ۳۳ این آیین‌نامه) استفاده نمایند. همانطور که ملاحظه می‌شود در متن آیین‌نامه "دانشجویان و دانشجویان مقاطع کارشناسی و بالاتر" ذکر گردیده است که شامل مقاطع مختلف می‌گردد. با توجه به این که درجه دکتری تخصصی (PhD) خود بالاترین مرحله دانش پژوهی و پیشرفت تحصیلی در بسیاری از رشته‌ها است (۴)، عملاً تسهیلات شرکت در آزمون ورودی مقاطع بالاتر شامل این گروه از دانشجویان نمی‌گردد. همچنین در خود بند ۵-۳ اشاره گردیده است که دانش‌آموختگان مقاطع Ph.D و تخصصی بالینی مشمول این بند آیین‌نامه نیستند که بتوانند با رعایت مصوبات آیین‌نامه اجرایی قانون خدمت پزشکان و پیراپزشکان، خدمات موضوع قانون مذکور را در سازمان‌ها و مراکز آموزشی، پژوهشی، درمانی و یا مدیریتی مرتبط با دانشگاه‌های علوم پزشکی یا وزارت بگذرانند. بنابراین دانش‌آموختگان مقطع Ph.D نمی‌توانند از تسهیلات مربوط به گذراندن طرح نیز استفاده نمایند و از سوی دیگر بسیاری از دانشجویان مقطع

دکتری تخصصی مشمول قانون طرح نیستند و یا قبل از شروع دوره دکتری تخصصی، تعهدات طرح را گذرانده و به عنوان هیأت‌علمی در مراکز آموزشی و پژوهشی مشغول به کار هستند.

بنابراین به عنوان یک نتیجه کلی، در آیین‌نامه استعدادهای درخشان تسهیلات ویژه و کارآمدی جهت دانشجویان دکتری تخصصی در نظر گرفته نشده است و سایر تسهیلات آموزشی نیز مطابق برنامه این گروه از دانشجویان قابل استفاده نیست.

از این رو پیشنهاد می‌گردد بر اساس بند ۴-۳ بخش "د" آیین‌نامه که به فراهم نمودن امکانات لازم برای شرکت دانشجویان استعداد درخشان در کنفرانس‌های علمی و کارگاه‌های آموزشی داخل و خارج از کشور اشاره گردیده است، برای دانشجویان دکتری تخصصی (PhD) تسهیلاتی نظیر ایجاد فرصت‌های مطالعاتی در داخل و خارج از کشور ارائه شود که موجبات رضایت‌مندی و شکوفا شدن آنان فراهم گردد. به علاوه پیشنهاد می‌شود تسهیلات جهت جذب و استخدام دانشجویان استعداد درخشان مقطع دکتری تخصصی در دانشگاه‌ها و مراکز دولتی فراهم گردد.

به دلیل این که جلب رضایت‌مندی دانشجویان می‌تواند بر نگرش مثبت آنها به رشته تحصیلی خود در جهت ایجاد انگیزه و ارتقای کیفیت آموزش مؤثر باشد(۵)، از جمله وظایف کارکنان، محققان و مسئولان امور آموزشی کشور این است که با شناسایی علل و موانع پیشرفت، از به هدر رفتن این سرمایه‌ها جلوگیری به عمل آورده و در جذب استعدادهای درخشان برنامه ریزی صحیح و دقیق به عمل آورند(۳).

ب: همچنین در بند ۱-۲ شاخص "ز" آیین‌نامه استعدادهای درخشان ۲/۵٪ برتر پذیرفته شدگان کشوری در هریک از آزمون‌های متمرکز جامع علوم پایه پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی، جامع پیش‌کارورزی پزشکی، پذیرش دستیار پزشکی و دندانپزشکی به عنوان دانشجوی استعداد درخشان محسوب می‌گردند.

با توجه به تفویض فرآیند برگزاری آزمون‌های جامع علوم پایه و پیش‌کارورزی به قطب‌های آموزشی کشور از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، پیشنهاد می‌گردد آزمون جامع دکتری تخصصی گروه‌های مختلف علوم پزشکی نیز به همین شکل برگزار گردد تا بدین ترتیب بتوان در مقطع دکتری تخصصی نیز دانشجویان استعدادهای درخشان را شناسایی و به بند مذکور اضافه نمود.

نویسندگان معتقدند با بازنگری در آیین‌نامه استعدادهای درخشان می‌توان به نحو مطلوب‌تری از پتانسیل‌های دانشجویان استعدادهای درخشان به ویژه دانشجویان مقطع دکتری تخصصی استفاده نمود و آنان را در امر پیشرفت و خودشکوفایی ترغیب نمود.

واژه‌های کلیدی: استعداد درخشان